

Samen verduurzamen loont

**Verslag Duurzame Zuivelketen
2012**

Samen verduurzamen loont

De zuivelsector heeft in 2012 belangrijke stappen gezet op het gebied van duurzaamheid. De Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) en LTO Nederland werken intensief samen in de Duurzame Zuivelketen en zijn tevreden met de voortgang die in 2012 is geboekt. In dit verslag treft u per thema een beschrijving aan van de activiteiten van de Duurzame Zuivelketen in 2012. Hieronder alvast enkele resultaten en een vooruitblik naar 2013.

Onder zuivelondernemingen en LTO bestaat breed draagvlak voor de doelen en aanpak van de Duurzame Zuivelketen. Alle deelnemende partijen werken aan een eigen duurzaamheidsprogramma en delen hun ervaringen en instrumenten. Om de voortgang te monitoren heeft het LEI een sectorrapportage opgesteld. Deze nulmeting over 2011 is gebaseerd op het bedrijveninformatienet van het LEI en andere bronnen.

Het antibioticagebruik in de melkveehouderij is in 2012 fors gereduceerd en het gebruik van derde en vierde generatie antibiotica (cruciaal voor de volksgezondheid) is gemarginaliseerd. Ook zijn de doelstellingen voor fosfaat voor 2012 gehaald. De melkveehouderij heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd via fosfaatreductie in het voer en de brede stimulering van mineralenefficiency.

Met ondertekening van het Convenant Weidegang heeft een grote groep partijen de toezegging gedaan zich vanuit de eigen rol in te zetten voor ten minste behoud van het huidig niveau van weidegang. De Duurzame Zuivelketen heeft het initiatief genomen voor dit convenant. Tevens is in het najaar een voortgangsbijeenkomst georganiseerd, een voortgangsrapportage opgesteld en is het aandeel weidegang gepubliceerd.

We hebben ook dit jaar weer veel energie gestoken in het uitdragen van ons verhaal. Melkveehouders zijn op grote schaal geïnformeerd over de noodzaak om stappen te zetten op het gebied van duurzaamheid. Hierdoor kunnen we de fantastische uitgangspositie van de zuivelsector in markt en maatschappij handhaven. Daarnaast zijn het afgelopen jaar wederom tal van maatschappelijk organisaties, beleidsmakers en politici geïnformeerd over onze activiteiten.

Samen verduurzamen loont. Er zijn in 2012 grote stappen gezet, maar er liggen ook nog grote uitdagingen voor de toekomst. NZO en LTO continueren daarom de goede samenwerking in de Duurzame Zuivelketen. In 2013 worden de relaties met andere partijen verder aangehaald en krijgt het produceren binnen de milieuranvoorwaarden en de voortgang van het Convenant Weidegang veel aandacht. De zuivelsector wil transparant rapporteren. Dus zal er weer een sectorrapportage worden opgesteld om te monitoren of er voldoende vooruitgang wordt geboekt bij het realiseren van de doelen.

Werner Buck

Voorzitter stuurgroep Duurzame Zuivelketen

Doelen van de Duurzame Zuivelketen

De Duurzame Zuivelketen heeft in 2012 verder gewerkt aan het realiseren van de volgende doelen:

Klimaat en energie

- 30% reductie van broeikasgassen in 2020 ten opzichte van 1990, inclusief klimaatneutrale groei
- 20% duurzame energie in 2020 en een energie-neutrale zuivelketen
- 2% energie-efficiency per jaar (1,5% fabrieken en 0,5% keten) en in totaal 30% energie-efficiency in de periode 2005-2020, 2% energiebesparing per jaar bij veehouders

Diergezondheid en dierenwelzijn

- Vermindering antibioticaresistentie. In 2013 antibioticagebruik terug naar niveau 1999
- Verlengen gemiddelde levensduur koeien, met name door het sterk terugdringen van mastitis en klauwproblemen
- In 2015 alle nieuw te bouwen stallen integraal duurzaam

Weidegang

- Behoud huidig niveau van weidegang

Biodiversiteit en milieu

- 100% gebruik van RTRS (Round Table on Responsible Soy) gecertificeerde duurzame soja enduurzame palmpitschilfers in 2015
- Acties en maatregelen die direct en indirect het fosfaatvolume en de ammoniakuitstoot beïnvloeden
- Verbetering biodiversiteit

Bij de uitvoering van de doelen wordt samenwerking gezocht met andere partijen. In de volgende hoofdstukken worden per thema voorbeelden van de activiteiten in 2012 genoemd.

Transparant rapporteren over voortgang

De zuivelsector wil de resultaten van de genomen stappen op het gebied van duurzaamheid meten en hierover publiek en transparant rapporteren. LEI Wageningen UR is daarom gevraagd om een monitoringsprogramma op te zetten. In 2012 is de eerste sectorrapportage afgerond en gepresenteerd. Deze nulmeting rapporteert over de situatie in 2011, het jaar waarin de doelen werden vastgesteld..

De sectorrapportage Duurzame Zuivelketen is opgesteld op basis van het bedrijveninformatienet (BIN). Aan het BIN (een representatieve steekproef met 300 melkveehouders) zijn de indicatoren voor de doelen van de Duurzame Zuivelketen toegevoegd. Daarnaast heeft het LEI waar mogelijk gebruik gemaakt van andere databronnen.

Uit het rapport blijkt onder andere dat tweederde van de reductie van broeikasgassen is gerealiseerd (het doel is om de uitstoot van broeikasgassen in 2020 terug te brengen met 30% ten opzichte van 1990) en dat de melkveehouderij in de fosfaatexcretie in 2011 een daling van 7% heeft gerealiseerd door lagere fosforgehaltes in het voer. Zie voor de complete sectorrapportage de website van de Duurzame zuivelketen.

Duurzame Zuivelketen bundelt krachten voor innovatie

Via het topsectorenbeleid bepalen bedrijfsleven, onderzoek en overheid (de gouden driehoek) gezamenlijk de sturing van het innovatiebeleid. In 2012 heeft de zuivelsector een aantal nieuwe projecten toegewezen gekregen van de Topsector Agri&Food. Voorbeelden van projecten zijn: Kringloopwijzer, Amazing grazing, Management of change, Sectorrapportage en Meetunit. Voor deze projecten wordt intensief samengewerkt met Wageningen Universiteit en Researchcentrum en het ministerie van EL&I. Het Productschap Zuivel levert een belangrijke financiële bijdrage aan deze en andere innovatieve projecten. Ook voor 2013 is er een publiek-private samenwerking (PPS) tot stand gekomen.

Duurzaamheidsprogramma's

De partners in de Duurzame Zuivelketen geven via duurzaamheidsprogramma's uitvoering aan de doelen van de Duurzame Zuivelketen. Op deze manier kunnen zij een aanpak kiezen die past bij hun bedrijfsvoering. Hieronder enkele voorbeelden van duurzaamheidsprogramma's.

Bel Leerdammer

Zuivelonderneming Bel Leerdammer neemt haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en wil rekening houden met het effect van haar bedrijf op het milieu en de mensen binnen en buiten de onderneming. Om deze visie gestalte te geven heeft de Bel-groep het maatschappelijk verantwoord ondernemen gestructureerd rond vijf pilaren:

- producten zijn toegankelijk en hebben een hoge voedingswaarde
- merken zijn betrokken en verantwoordelijk
- minimaliseren van de milieubelasting
- actieve betrokkenheid bij de gemeenschappen waarin de Bel-groep actief is
- luisteren naar medewerkers

In april 2012 heeft Bel Leerdammer haar plannen omtrent weidegang bij de melkveehouders geïntroduceerd. Deze bestaan onder ander uit het stimuleren van kennisuitwisseling rond weidegang en het introduceren van een weidepremie van 50 cent per 100 kilogram melk met ingang van 2013.

Vreugdenhil

Zuivelonderneming Vreugdenhil heeft in maart 2012 haar melkveehouders tijdens bijeenkomsten geïnformeerd over het nieuw te starten duurzaamheidsprogramma. Onderdelen van het programma zijn het verbeteren van het dierenwelzijn met behulp van het programma Koe-Kompas en het stimuleren van energiebesparing via een energie-scan. Samen met haar 880 leveranciers wil Vreugdenhil het productieproces van melkpoeder verder verduurzamen. Ook op de productielocaties van Vreugdenhil in Barneveld, Scharsterbrug en Gorinchem zullen extra stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid.

Arla Foods

Arla Foods Nederland in Nijkerk hanteert bij de verduurzaming van de zuivelproductie de filosofie van haar moederonderneming: "Closer to nature". Omdat Arla Foods Nederland geen directe relatie heeft met melkveehouders (Arla betreft de melk van onder meer FrieslandCampina en Eko Holland), is haar invloed op de verduurzaming van de aanvoerketen ogenschijnlijk beperkt. Maar met de marktvraag wordt er wel degelijk invloed uitgeoefend op de melkleveranciers.

Afgelopen voorjaar heeft Arla het certificaat behaald van de MVO Prestatieladder. Die kent vijf niveaus, afhankelijk van de mate waarin een bedrijf stakeholders betreft bij de ontwikkeling van haar duurzaamheidsbeleid. Arla zit nu op niveau 3.

Dat houdt in dat Arla een managementsysteem heeft voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en dat Arla stelselmatig rekening houdt met de verwachtingen van stakeholders.

Met haar CO₂-beleid richt Arla Foods Nederland zich vooral op de productie, de logistiek en de verpakkingen. Voor deze drie-eenheid wil Arla in 2020 klimaatneutraal zijn. In 2011 is ten opzichte van 2005 al een reductie van 20 procent gerealiseerd in de CO₂-uitstoot van productie, verpakkingen en transport naar klanten. Behalve 'klimaatneutraal' bestaat het duurzaamheidsprogramma van Arla Foods Nederland uit nog drie andere thema's: 'terugdringen verspilling', 'welzijn van mens en dier' en 'transparantie'.

Klimaat en Energie

Energiescan voor melkveebedrijven

FrieslandCampina heeft een energiescan ontwikkeld voor melkveehouders. Ook andere zuivelondernemingen bieden de energiescan aan, omdat FrieslandCampina dit instrument met hen heeft gedeeld. Een mooi voorbeeld van de onderlinge samenwerking in de Duurzame Zuivelketen.

Melkveehouders kunnen met de energiescan ontdekken hoeveel energie zij verbruiken ten opzichte van collega-bedrijven en melkveehouders met een vergelijkbaar bedrijfstype.

De ontwikkelde energiescan bevat een geanonimiseerde database. Via het internet vullen de melkveehouders een vragenlijst in voor de energiescan. Hierin staan onder andere vragen over energieverbruik, apparatuur, melkstaltype en verlichting. De eerste keer wordt een volledige inventarisatie van de melkveehouders gevraagd, de daarop volgende jaren is slechts een update nodig. De ingevulde informatie wordt vergeleken met de anonieme energiescan-database die regelmatig wordt bijgewerkt.

Melkveehouders krijgen op basis van de antwoorden op de vragenlijst een energiescan-rapportage. Hierin is te lezen hoeveel kilowattuur per 1000 liter melk wordt gebruikt en kan een melkveehouder zich als gevolg van de anonieme energiescan-database vergelijken met collega's. Deze vergelijking vindt zowel plaats voor de totale groep melkveehouders als voor ondernemers met een vergelijkbaar melkstaltype.

Gelijktijdig met de energiescan-rapportage krijgen melkveehouders ook tips voor energiebesparing, bijvoorbeeld ten aanzien van voorkoelers (koelen van de melk voordat deze de tank in gaat), de afstelling van apparatuur en verlichting. Voor veehouders die verder willen met energiebesparing worden workshops georganiseerd. Melkveehouders kunnen op basis van de energiescan ook besluiten om het persoonlijke energieverbruik verder in beeld te brengen, bijvoorbeeld via een hierin gespecialiseerde adviseur.

De energiescan is al door veel melkveehouders gebruikt. Melkveehouders kunnen behoorlijke financiële voordelen behalen met energiebesparing. Daarnaast draagt dit bij aan de doelen van de Duurzame Zuivelketen.

Gezamenlijke inkoop zonnepanelen

In 2012 hebben honderden melkveehouders gebruik gemaakt van het project "Vraagbundeling zonnepanelen" van LTO. Binnen dit project speelt LTO in op initiatieven van haar leden om zonnepanelen op agrarische bedrijfsgebouwen te leggen. Het effect van grootschalige inkoop is dat de investering per zonnepaneel lager wordt. Hoe meer deelnemers, hoe goedkoper en waardevoller de vraagbundeling wordt.

Verkenning rond duurzame energie

Zuivelondernemingen en energieleveranciers hebben het afgelopen jaar de mogelijkheden voor samenwerking op het gebied van duurzame energie besproken. Dat gebeurde door middel van een-op-een gesprekken in 'matchmaking'-bijeenkomsten over zon, wind en groen gas.

Deze bijeenkomsten zijn een vervolg op de routekaart voor een energieneutrale zuivelketen en waren ook opgenomen in de Green Deal van NZO en LTO.

Tijdens in totaal circa 400 korte gesprekken ('speeddates') spraken spelers op het gebied van zonne-energie, windenergie en groen gas met vertegenwoordigers van zuivelondernemingen en LTO. Aan een of meerdere van deze bijeenkomsten hebben onder meer deelgenomen: Nuon, Eneco, Essent, Lely, Rabobank, ABN Amro, Raedthuys en Royal Haskoning. De bijeenkomsten hebben een groot aantal vervolgspraken opgeleverd.

Dieselbesparing in de melkveehouderij

Diesel is voor melkveebedrijven de belangrijkste bron van energie. Het zorgt voor 60% van het totale energiegebruik op het bedrijf. De kosten voor het dieselverbruik bedragen de laatste jaren volgens het LEI gemiddeld € 5.000 tot € 7.000 per bedrijf per jaar. Hierop zijn besparingen mogelijk van 40%, dus € 2.000 tot € 3.000 per jaar.

Verkaveling, berekening en het al dan niet inzetten van de loonwerker spelen een rol. Kleine investeringen en aanpassingen in de manier van werken kunnen al een groot effect hebben op de brandstofbesparing. Onder de vlag van het Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren, is een brochure samengesteld. Daarin staan de tien beste manieren om als rundveehouder te besparen op diesel.

Diergezondheid en Dierenwelzijn

Zuivelindustrie voert afspraken antibioticaconvenant uit

Zuivelondernemingen nemen sinds 1 juli 2012 geen melk meer af van melkveebedrijven die niet voldoen aan de eisen die per 1 januari 2012 zijn gesteld aan een verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen.

In het kader van een verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen eist de zuivelindustrie van melkveehouders dat zij een één-op-één relatie aangaan met een geborgde rundveedierenarts. Daarnaast dienen melkveehouders op basis van de Verordening registratie en verantwoording antibioticagebruik van het Productschap Vee en Vlees sinds 1 januari een bedrijfsgezondheidsplan en een bedrijfsbehandelplan te laten opstellen in samenwerking met hun dierenarts. Ook moeten zij het antibiotica-gebruik laten registreren door hun dierenarts in MediRund, de database voor de centrale registratie van antibiotica in de rundersector. Door borging van deze eisen in de kwaliteitssystemen komt de zuivel-industrie haar afspraken na uit het Convenant Antibiotica.

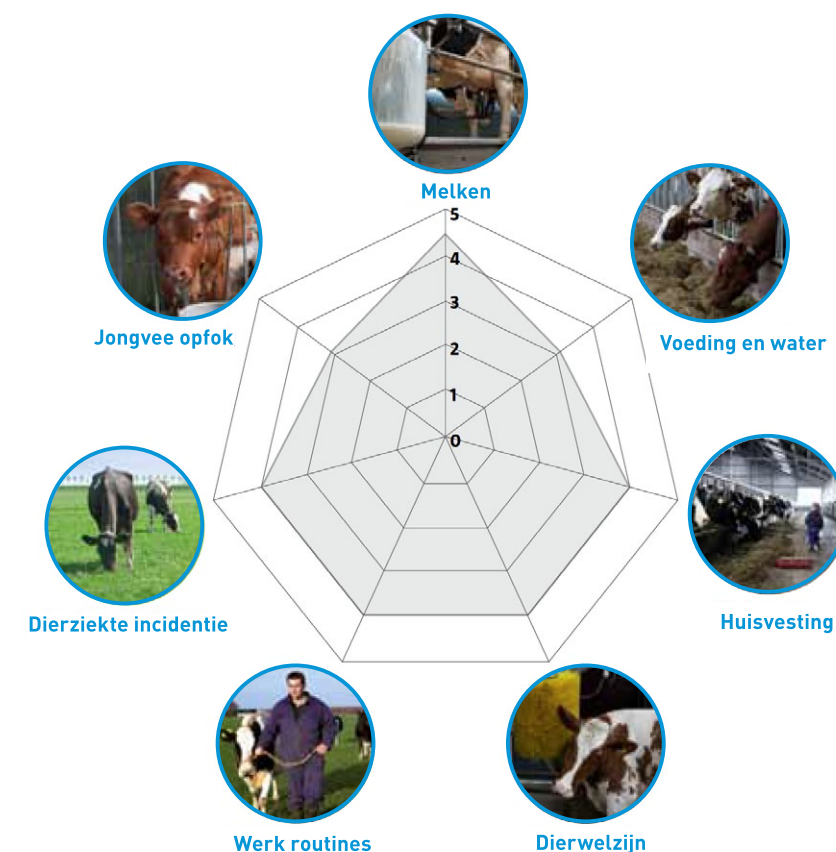
Forse verlaging antibioticagebruik

De melkveehouderij heeft in de eerste helft van dit jaar belangrijke vooruitgang geboekt in de reductie van het gebruik van antibiotica. Volgens gegevens van de halfjaarlijkse Maran-rapportage (opgesteld door het LEI) ligt de dierdagdosering in de melkveehouderij inmiddels op 4,2. Dat was in 2009 nog 5,8. Uit de voorlopige Maran rapportage blijkt tevens dat het gebruik van 3e /4e generatie cefalosporinen (antibiotica die als laatste redmiddel worden gebruikt in de humane geneeskunde) vrijwel nihil is. Het aandeel van deze zogenoemde kritische middelen in het totale antibioticagebruik is teruggelopen van 13 procent in 2009 tot 1 procent in de eerste helft van 2012.

Praktisch instrument Koe-Kompas

Een groot aantal zuivelondernemingen (Bel Leerdammer, DOC Kaas, Vreugdenhil, Rouveen, Hochwald en De Graafstroom) heeft het Koe-Kompas geïntroduceerd. Het Koe-Kompas is door CONO ontwikkeld en stelt melkveehouders in staat samen met de dierenarts te kijken naar voeding en water, huisvesting, dierenwelzijn en diergezondheid, melken, werkrouetine en jongveeopfok. De preventieve werking van het instrument is gebaseerd op een integrale risicoanalyse waarmee de sterke punten van een melkveebedrijf naar voren komen en waar stappen gezet kunnen worden voor verbetering.

Het Koe-Kompas is een praktisch instrument om de diergezondheid en het dierenwelzijn op het bedrijf te optimaliseren. Door deelname aan het Koe-Kompas voldoen melkveehouders aan de verplichtingen van het Bedrijfsgezondheidsplan en de periodieke bedrijfsbezoeken. Veehouders blijken zeer enthousiast over de managementinformatie die het Koe-kompas biedt. De betrokken zuivelondernemingen verzorgen trainingen aan rundveedierenartsen zodat zij de gebruikers van het Koe-kompas kunnen begeleiden.

Afspraken over dierverwaarlozing

Een brede vertegenwoordiging van bedrijven, banken en organisaties in de veehouderij heeft op 3 juli 2012 afspraken met de overheid gemaakt over het signaleren en het voorkomen van verwaarlozing van landbouwhuisdieren. De afspraken bevatten acties rond het ondersteunen en faciliteren van erfbetreders en het gebruik van gegevens die kunnen wijzen op dierverwaarlozing.

Erfbetreders kunnen een cruciale rol spelen bij vroegtijdige signalering en preventie van dierverwaarlozing. Zij kunnen ondersteunen bij het in beeld brengen van bedrijven waar sprake is van verminderde dierzorg en daarmee dierverwaarlozing helpen voorkomen.

De deelnemende partijen hebben toegezegd erfbetreders te ondersteunen en te faciliteren wanneer zij geconfronteerd worden met dierverwaarlozing. Ook worden gegevens van de betreffende veehouderij gedeeld als die kunnen wijzen op dierverwaarlozing.

Voortgangsbijeenkomst en voortgangsrapportage Convenant Weidegang

Op 12 december 2012 heeft een voortgangsbijeenkomst plaatsgevonden over het Convenant Weidegang. Tijdens deze bijeenkomst hebben de convenantpartners gesproken over de vorderingen die zij de afgelopen periode hebben gemaakt bij het behoud van de koe in de wei. Ook zijn de acties voor het komende weideseizoen aan de orde gekomen. Alle ondertekenaars van het Convenant Weidegang zijn gevraagd om een voortgangsrapportage voor hun organisatie in te vullen. Zij hebben voor hun, in het Convenant Weidegang omschreven, rol aangegeven welke activiteiten zij in 2012 hebben ondernomen en wat de voorgenomen activiteiten zijn voor 2013. De bijdragen van de ondertekenaars zijn samengevoegd tot de voortgangsrapportage Convenant Weidegang. Met de voortgangsrapportage ontstaat een beeld van de plaatsgevonden en voorgenomen activiteiten van de ondertekenaars ten behoeve van behoud van ten minste het huidige niveau van weidegang.

Weidegang

Convenant Weidegang ondertekend

Op initiatief van de Duurzame Zuivelketen hebben ruim vijftig partijen uit de voedselketen de handen ineen geslagen om de koe in de wei te houden. Zij hebben op 18 juni 2012 het Convenant Weidegang ondertekend. Het is voor het eerst dat zoveel partijen zich uitspreken voor weidegang op melkveebedrijven. De ondertekenaars van het Convenant Weidegang zien een gezamenlijke verantwoordelijkheid om koeien zoveel als mogelijk weidegang te bieden en tenminste het huidige niveau van melkveebedrijven met weidegang te behouden, ieder zet zich hier vanuit de eigen rol voor in. De koe is kenmerkend voor het Nederlandse landschap en de burgers hechten veel waarde aan koeien in de wei. Weidegang levert een bijdrage aan het natuurlijk gedrag van koeien. Aan dierenwelzijn van koeien mag zowel in de wei en in de stal niets mankeren. Onder de ondertekenaars bevinden zich organisaties van melkveehouders, zuivelondernemingen, erfbetreders, retail, kaashandelaren, maatschappelijke organisaties, terreinbeherende organisaties, overheid, onderwijs en wetenschap. De groep erfbetreders bestaat onder andere uit voerleveranciers, banken, accountants, dierenartsen en fokkerij.

Biodiversiteit en milieu

Forse reductie fosfaat door veevoerspoor

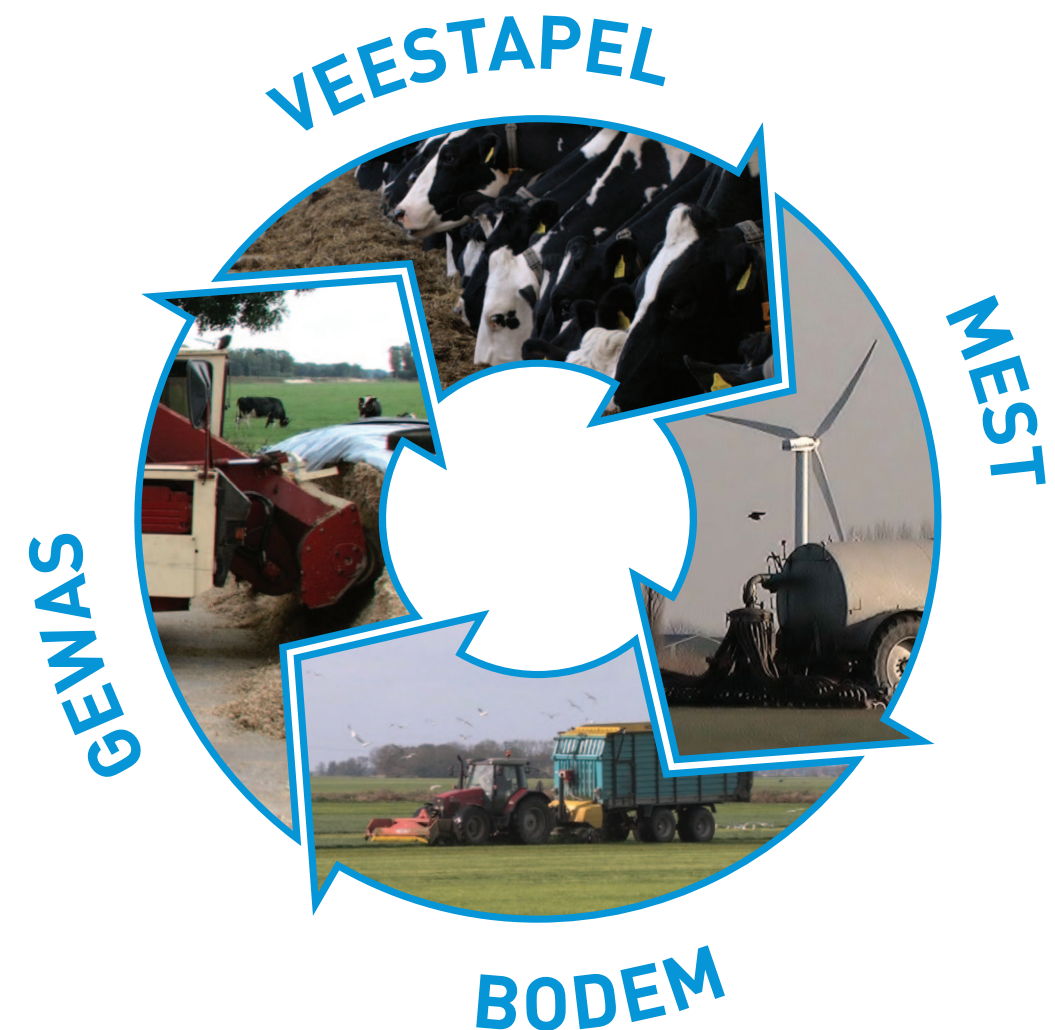
De fosfaatuitscheiding door de Nederlandse veebedrijven is het afgelopen jaar met acht miljoen kilogram gedaald naar een niveau van 171 miljoen kilogram. Hiermee voldoet Nederland aan de Europese voorwaarde in de derogatiebeschikking om niet meer fosfaat uit mest te produceren dan in 2002. De afname van de fosfaatproductie komt voor een groot deel voor rekening van de rundvee-houderij. Die gebruikte vorig jaar 91 miljoen kilo fosfaat, tegen 96 miljoen het voorgaande jaar. De daling van fosfaat is gerealiseerd doordat veevoerproducenten minder fosfaat in hun producten verwerken en doordat melkveehouders efficiënter omspringen met fosfaat met behulp van instrumenten als BEX en de P-toets. LTO Nederland en de veevoerproducenten verenigd in de Nevedi, sloten vorig jaar een convenant voor de reductie van fosfaat. De zuivelsector die het streven tot fosfaatreductie van meet af aan heeft ondersteund, is blij met de positieve werking van het convenant.

Soja

De Duurzame Zuivelsector hecht veel waarde aan het behoud van de biodiversiteit en maakt dan ook zoveel mogelijk gebruik van duurzame grondstoffen. Om die reden streeft de Duurzame Zuivelketen ernaar om uiterlijk in 2015 volledig overgeschakeld te zijn op gecertificeerde soja volgens de criteria van de Round Table of Responsible Soy (RTRS).

De mogelijkheid om gebruik te maken van lokaal geteelde eiwithoudende gewassen als alternatief voor sojaschroot zijn de laatste tijd van verschillende zijden onderzocht. Daarbij werd telkens weer geconcludeerd dat bestaande alternatieven nog weinig efficiënt zijn en derhalve niet duurzaam. Zolang er nog geen bruikbare alternatieven voorhanden zijn, vindt de Duurzame Zuivelketen een volledige omschakeling naar soja geproduceerd volgens de criteria van de RTRS de best beschikbare mogelijkheid om de biodiversiteit in Zuid-Amerika te behouden. De hoeveelheid RTRS-gecertificeerde soja in de Nederlandse veehouderij is op dit moment 16%. Dat is een verdubbeling ten opzichte van 2011.

Om de overgang naar RTRS-gecertificeerde soja te versnellen draagt de Duurzame Zuivelketen, bij aan een fonds van het project Ketentransitie Verantwoorde Soja van het Initiatief Duurzame Handel. Dit is een brede coalitie van Nederlandse bedrijven, de overheid en NGO's. Ook zij willen dat de hele veehouderij in 2015 volledig is overgeschakeld op het gebruik van RTRS-gecertificeerde soja.

Kringlopen sluiten

De kringloopwijzer is een instrument die beoogt en N-, P- en C-kringloop van het melkveebedrijf te kwantificeren op een manier die wetenschappelijk verantwoord is. Op die manier wordt een tiental milieu-indicatoren gekwantificeerd, waaronder de benutting van voeders en meststoffen en de verliezen van de schadelijke stoffen nitraat, ammoniak, lachgas en methaan. De waarden van deze indicatoren worden vergeleken met referentie- en normwaarden.

Een belangrijke meerwaarde is dat op deze manier de bedrijfsprestaties uniform en integraal in beeld worden gebracht waardoor ondermeer de gebruiksnormen voor meststoffen verantwoord kunnen worden gedifferentieerd.

Het afgelopen jaar zijn ruim 1000 melkveehouders en adviseurs aan de slag gegaan om de kringloopwijzer verder door te ontwikkelen, zodat de kringloopwijzer begin 2015 een instrument is waarmee de individuele melkveehouder zijn bedrijfsvoering controleerbaar kan verantwoorden naar overheden en afnemers.

Voor actuele informatie en het aanmelden voor de nieuwsbrief:

www.duurzamezuivelketen.nl

nederlandse zuivel organisatie

Yakult

De Duurzame Zuivelketen wordt mede gefinancierd door:

**Productschap
Zuivel**